

Ochrona zdrowia psychicznego w czasach pandemii – podsumowanie oraz wyzwania na przyszłość

dr n. med. Izabela Łucka

Konsultant w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży

zostań w domu

- Jakie mamy możliwości?
- Jakie są rekomendacje?
- Kto i ile za to zapłaci?
- Bezpieczeństwo?

Rekomendacje na czas pandemii

- ▶ Udzielanie świadczeń zdrowotnych za pośrednictwem systemów teleinformatycznych, komunikatorów (m.in. Zoom, Skype, Whatsapp), prowadzone on-line zostało dopuszczone przepisami polskiego prawa, w ramach systemu ochrony zdrowia. Jest to zgodne z aktualną wiedzą medyczną oraz rekomendacjami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO).
- ▶ Korzystanie z teleporad, w związku z ryzykiem zakażenia koronawirusem, zostało zalecone m.in. przez **Ministerstwo Zdrowia, Narodowy Fundusz Zdrowia oraz Rzecznika Praw Pacjenta**. Opracowano poradniki skierowane zarówno do pacjentów, jak i lekarzy
- ▶ Tożsame stanowisko zajęli Krajowy Konsultant w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, Krajowy Konsultant w dziedzinie psychoterapii dzieci i młodzieży, Przewodniczący **Sekcji Naukowej Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego** oraz poszczególne Towarzystwa Psychoterapeutyczne w tym Międzynarodowe Towarzystwo Psychoanalityczne (IPA - International Psychoanalytical Association) opublikowało szczegółowe wskazówki dla terapeutów: „The new guidance has been published in the IPA’s Covid-19 resources page on the [IPA website here](#) and offers technical assistance to help psychoanalysts consider how they might approach remote sessions from a technological perspective. In addition, it also contains advice on confidentiality, regulatory compliance, and some suggested software providers.”

Rekomendacje na czas pandemii

„Teleporada stanowi nową formę klasycznej konsultacji z lekarzem. Przysługują Ci w związku z nią wszystkie prawa pacjenta gwarantowane przez polski porządek prawny”

„Polskie prawo i zasady etyki zawodowej dopuszczają udzielanie świadczeń telemedycznych. W ramach takiego świadczenia lekarz może zebrać wywiad, wykonać niektóre badania, wydać zalecenia, wystawić e-receptę, e-zwolnienie lub e-skierowanie”

Telemedycyna w psychiatrii dzieci i młodzieży

- ▶ **Szpitala psychiatryczne, oddziały dziecięco-młodzieżowe** (zakaz odwiedzin) praca on-line: wywiady diagnostyczne, kontakty rodziców z lekarzem/psychologiem/ własnym dzieckiem, sesje terapii rodzinnych, superwizje, teleporady, edukacja szkolna
- ▶ **Oddziały dzienne, Poradnie Zdrowia Psychicznego:** świadczenia wykonywane głównie z wykorzystaniem telemedycyny lub forma hybrydowa (wizyty w placówce z zachowaniem reżimu sanitarnoepidemiologicznego łączone z pracą on-line), superwizje, edukacja szkolna
- ▶ **Gabinety prywatne** (lekarze, psychoterapeuci, terapeuci rodzinni, superwizorzy): zgodnie z rekomendacjami oraz indywidualnymi decyzjami lekarzy/terapeutów oraz pacjentów i ich rodzin, w formie stacjonarnej, on-line albo hybrydowej

Telemedycyna podczas pandemii – wspólne doświadczenie

- ▶ **Ogromne i powszechnie doświadczane trudności związane z problemami technicznymi:** niedostateczny dostęp do komputerów, kłopoty z uczeniem się używania komunikatorów, problemy z połączeniami, przeciążony internet, przerywane połączenia
- ▶ **Dyskomfort lekarzy/terapeutów oraz pacjentów pracujących w domu:** trudności ze znalezieniem odpowiedniego miejsca do spokojnej rozmowy.
- ▶ **Obawy pacjentów dotyczące poufności** prowadzonych rozmów terapeutycznych/sesji psychoterapii (obecność rodziny w domu)
- ▶ **Obawy/dyskomfort lekarzy/terapeutów oraz pacjentów dotyczący odsłonięcia życia prywatnego** (dostępność numeru telefonu, adresu konta, przyjmowanie pacjentów/terapeutów on-line ale we własnym mieszkaniu)
- ▶ **Brak kontaktu osobistego z pacjentem/klientem** oraz lekarzem/terapeutą: braku możliwości obserwowania zachowania, mowy ciała, znacznie ograniczona komunikacja niewerbalna, utrudniony kontakt wzrokowy, widok ograniczony głównie do twarzy rozmówcy, dodatkowy podgląd własnej twarzy

Telemedycyna podczas pandemii – wspólne doświadczenie

- ▶ **Lęk:** lekarze/terapeuci: brak możliwości zarobkowania, obawy i realne trudności wynikającymi z pracy on-line (aspekty prawne, techniczne, finansowanie, zasady i standardy nowej formy pracy), konieczność łączenia obowiązków zawodowych i rodzinnych (zwłaszcza tych związanych z opieką nad własnymi dziećmi i organizacją ich edukacji w warunkach domowych).
- ▶ **Lęk:** pacjenci i rodziny: brak dostępu do świadczeń zdrowotnych, zwłaszcza do diagnostyki i pomocy w nagłych stanach kryzysu psychicznego, zagrożenie zerwania relacji terapeutycznych, obawy i realne trudności wynikającymi z pracy on-line, j.w., konieczność łączenia obowiązków zawodowych i rodzinnych, j.w.
- ▶ Podobne doświadczenia **lęku** wynikające z zagrożeń pandemicznych u lekarzy/terapeutów oraz pacjentów i ich rodzin: **zagrożenie wzajemnym wzmocnieniem się lęku** i u pacjentów, i u terapeuty, może generować/eskalować objawy kliniczne, może obronnie skutkować **mniejszym zaangażowaniem we wzajemną relację**

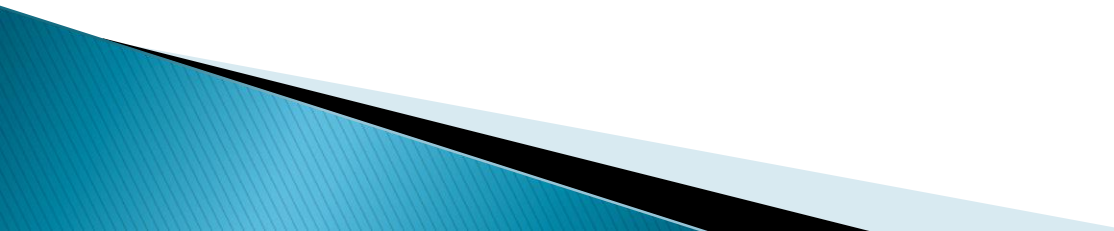
Telemedycyna podczas pandemii – wspólne doświadczenie

- ▶ **Poczucie bezpieczeństwa:** w sytuacji pandemii praca zdalna zarówno dla pacjentów, jak i dla lekarzy/terapeutów jest korzystną alternatywą
- ▶ **Zachowanie ciągłości terapii,** monitorowanie stanu psychicznego, pozostawanie w relacji dzięki możliwości pracy w formie on-line
- ▶ **Podobieństwa doświadczeń lekarzy/ terapeutów i pacjentów:**
 - ▶ – lęk związany z zagrożeniem zdrowia i życia swojego i bliskich
 - ▶ – sytuacja pandemii zaburzającej dotychczasowe zasady i organizację funkcjonowania (konieczność szybkiego dostosowania się do radykalnej zmiany, godzenia różnorodnych obowiązków, izolacja społeczna, napięcia interpersonalne wynikające z zamknięcia całych rodzin w domu, zagrożenie utratą pracy rodziców, zajęcia edukacyjne on-line).
- ▶ **Mogło to wzmacniać wzajemną empatię, dbałość o relację terapeutyczną i służyć zaangażowaniu w procesie terapeutycznym**

Pierwsze wnioski z pracy zdalnej podczas pandemii

- ▶ Warto rozważyć wprowadzenie stałej oferty w zakresie specjalistycznych konsultacji psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży oraz psychoterapii, prowadzonych on-line obok świadczeń realizowanych w gabinecie po zakończeniu pandemii
- ▶ Zalety:
 - ▶ zwiększenie dostępności świadczeń zwłaszcza dla mieszkańców małych miast i wsi, osób niepełnosprawnych, dysponujących mniejszymi zasobami finansowymi.
 - ▶ zapewnienie ciągłości procesu terapeutycznego w przypadku braku możliwości wizyt prowadzonych w gabinecie
 - ▶ wypracowanie nowych metod diagnostycznych i nowych form pracy użytecznych on-line
 - ▶ Przełamanie nieufności (zarówno u lekarzy/terapeutów, jak i pacjentów i ich rodzin) związanej z nowymi formami diagnostyki i terapii w psychiatrii i psychoterapii dzieci i młodzieży

Wnioski i wyzwania

- ▶ Zdalna opieka psychiatryczna oraz psychoterapia nie może zastąpić świadczeń prowadzonych stacjonarnie na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi
 - ▶ Telemedycyna może być cennym uzupełnieniem świadczonej w sposób klasyczny opieki zdrowotnej
 - ▶ Zagrożenie – bezpieczeństwo w sieci
 - ▶ Finansowanie?
-

Wnioski i wyzwania

- ▶ Bezpieczeństwo osobiste, rodzinne, społeczne – zachwiane, skutki – trudne do przewidzenia
- ▶ Skutki izolacji społecznej – nieznane, zwłaszcza dotyczące osób w wieku rozwojowym, w którym socjalizacja jest jednym z najważniejszych zadań rozwojowych (jakie cechy osobowości?)
- ▶ Skutki edukacji on-line – nieznane, zarówno w aspekcie edukacyjnym, socjalizacyjnym, organizacyjnym, dotyczą i uczniów i nauczycieli
- ▶ Skutki zmian na rynku pracy – nieznane
- ▶ Kryzysy rodzinne – nieuniknione, uwarunkowane powyższymi zjawiskami

Wnioski i wyzwania

- ▶ Zmiany nieuniknione, zarówno w wymiarze osobistym, rodzinnym, jak i społecznym
- ▶ Trwają zmagania związane ze skutkami **zachwianego poczucia bezpieczeństwa, lękiem, frustracją** związaną z koniecznością ułożenia sobie inaczej toczącego się życia, trwa **żałoba** po różnorodnych stratach w tym śmierci bliskich osób
- ▶ **Nowe doświadczenia, nowe umiejętności, reorganizacja** – często pozytywne zmiany, satysfakcja, kompetencje, postęp technologiczny
- ▶ Koszt psychiczny – na razie trudny do przewidzenia, ale spodziewać można się wzrostu zaburzeń psychicznych, zwłaszcza lękowych i depresyjnych

